

ASGARİ ÜCRETE GÖZ DİKENLER

15 Ocak 2021

Yıldırım Koç

Türkiye’de asgari ücretin düşüklüğü konusunda genel bir kabul var. Ancak geçmişten günümüze gerek ülkemizdeki bazı sermayedarlar, gerek sermayenin uluslararası düzeydeki örgütlenmesi olan Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu yetkilileri, asgari ücrete bile göz diktiler.

Bazı örnekleri hatırlatayım.

Dünya Bankası 1980 yılında asgari ücretin yüksekliğinden yakındı. Yalçın Doğan, 5.9.1980 tarihindeki Cumhuriyet Gazetesi’nde yayımlanan “Dünya Bankası Asgari Ücretin Düşük Olmasını İstiyor” başlıklı yazısında şunları belirtti: “Ağustos ayının son haftasında Dünya Bankası tarafından Maliye Bakanlığı’na orta ve küçük sanayicinin kullanımına açılmak üzere bir proje kredisi açılmıştır. Emek-yoğun teknolojinin kullanılmasını öngören proje kredisine ek olarak Dünya Bankası uzmanları ayrıca, bir rapor göndermişlerdir. Bu raporda Türkiye’nin önemli bir ekonomik darboğazdan geçmekte olduğu ve bu ‘ekonomik darboğazın çeşitli etkenlerden oluştuğu’ belirtilmektedir. Raporda daha sonra ‘darboğaza yol açan etkenlerin başında asgari ücretin yüksek tutulmakta oluşunun’ geldiği vurgulanmaktadır. ‘Darboğazın aşılmasında asgari ücretin düşük tutulmasının bir çözüm olabileceğini’ belirten Dünya Bankası yazısında, ‘Türkiye’de de ücretler diğer az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi mantık dışı yüksektir’ denilmektedir.” (Cumhuriyet, 5.9.1980)

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 1986 Yılı Programı’nda (Resmi Gazete, 31.10.1985, s.259), bazı alt sektörlerde asgari ücret uygulamasının kaldırılması istendi: “Daha fazla istihdam imkanı açılması amacıyla belli alt sektörlerin asgari ücret dışına çıkarılması çalışmaları yapılacaktır.” Ancak bu tür çalışmalardan bir sonuç alınmadı.

2005 yılında Uluslararası Para Fonu yetkilileri asgari ücret konusunu gündeme getirdi.

Uluslararası Para Fonu (IMF) Birinci Başkan Yardımcısı Anne Krueger 2005 yılının ilk günlerinde yaptığı açıklamada, “Siz 270 dolar civarındaki asgari ücretle geçinebilir misiniz?” sorusuna şöyle yanıt verdi: “Eğer geçiminizi bu ücretle sağlamak zorundaysanız, geçinmek zorundasınız. Bunun altında bir ücret alıyorsanız da onunla sağlayacaksınız. Birçok insan kayıt dışı sektörde bunun altında kazanıyor ve kazandığıyla geçimini sağlıyor.” Anne Krueger, Türkiye’de asgari ücretin yüksek olduğunu ileri sürdü. (Radikal, 7.5.2005)

Uluslararası Para Fonu (IMF) Türkiye temsilcisi Hugh Bredenkamp da, 2005 yılı Mayıs ayı başlarında yaptığı açıklamada, “asgari ücret hangi ölçüde şirketlerin sıkıntılarını körüklüyor, buna bakmak lazım; asgari ücreti tartışmak gerekiyor,” dedi. (Hürriyet, 14.5.2005)

Aynı yıl bir başka öneri Ankara Sanayi Odası’ndan açıklandı.

Ankara Sanayi Odası Başkanı Zafer Çağlayan’ın 28 Haziran 2005 günü Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a sunduğu “İşsizlik ve Bölgesel Gelir Dağılımı Eşitsizliğiyle Mücadele İçin Yerel Asgari Ücret Uygulaması” raporunda şu öneriler yer alıyordu:

“Önerilerimiz: Türkiye asgari ücret uygulaması açısından 3 bölgeye ayrılabilir: 1. Birinci Bölge: Sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından sıralamada en altta olan 19 il ve ilçelerinden oluşabilir. Bu iller ve ilçelerinde asgari ücret, net 250 YTL olarak belirlenerek ve bu ücretten alınan vergi ve sigorta prim oranları izleme ve kayıtlı hale getirmek amacıyla yüzde 1’e düşürülebilir. Bu uygulama 10 yıl süreyle yapılabilir. 2. İkinci Bölge: Sosyo-ekonomik gelişme açısından Türkiye ortalamasının altında ve teşvik kapsamında olan illerimizin sıralamada en az gelişmiş 19 ilimizin dışındaki 30 il ve ilçelerinden oluşabilir. Bu iller ve ilçelerinde asgari ücret aynen muhafaza edilib; asgari ücretten alınan vergi ve sosyal sigorta prim oranları izleme amacına hizmet etmek ve kayıtlı hale getirmek amacıyla yüzde 1’e düşürülebilir. Bu uygulama 5 yıl süreyle yapılabilir. 3. Üçüncü Bölge Teşvik kapsamına alınmayan ve sosyo-ekonomik gelişme açısından Türkiye ortalamasının üzerindeki illerden oluşabilir. Bu illerimizde asgari ücret aynen kalabilir, fakat asgari ücretten alınan vergi ve sosyal sigorta primleri düşürülebilir. 4. Yerel asgari ücret uygulamasına, birinci ve ikinci bölgelerin gelişmişlik düzeylerinin üçüncü bölgenin

gelişmişlik düzeyine yakınsaması ölçüsünde, örneğin yukarıda da belirtildiği gibi ikinci bölgede 5 yıl, birinci bölgede ise 10 yıl devam edilebilir. 5. Mevcut asgari ücretlilerin hakları aynen korunmalıdır.”

Ankara Sanayi Odası Başkanı Zafer Çağlayan'ın bölgesel asgari ücret önerisinin ardından, Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır Milletvekili Aziz Akgül, TBMM Başkanlığı'na sunduğu “Bölgesel Asgari Ücretin Uygulanmasına İlişkin Olarak Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi”nde 19 ilde 5 yıl süreyle Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenen ücretin yüzde 50'si oranına kadar daha düşük ücret uygulanmasını önerdi. (**Dünya**, 3.4.2006) Teklif kanunlaşmadı.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından 2007 yılı başlarında yayımlanan “Büyümeye Geçiş 2007” raporunda Türkiye’de asgari ücret konusunda şu öneri getirildi: “Asgari ücretin artış oranının yavaşlatılması ve asgari ücretin bölgelere göre farklılık göstermesi.” (**Hürriyet**, 14.2.2007)

Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Ortak Yönetim Kurulları'nın İzmir’de yaptığı toplantıda konuşan İstanbul Hazırgiyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği Başkanı Hikmet Tanrıverdi ise, “asgari ücretin kaldırılması ya da bölgesel asgari ücrete geçilmesinin daha fazla ertelenmemesi, (...) gerektiğini söyledi.” Tanrıverdi, “bu haklı ve gerçekçi taleplerin toz duman arasında kaybolması durumunda ihracatçının elinde kendisini anlatmak için eylemden başka yol kalmayacaktır,” dedi. (**Milliyet, Vatan, Sabah**, 15.8.2008)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik ise 2013 yılı Mart ayının ilk günlerinde yaptığı açıklamada şunları söyledi: “Şimdi bakınız, geçinemeyen diye bir şey yok. Geçinirsiniz. Yani niye geçinemeyeceksiniz. Şimdi eğer ona mahkumsanız 800 lira da büyük paradır yani. Netice itibarıyla peynirin fiyatı belli, ekmeğin fiyatı bellidir, yani yiyeceğiniz zeytinin fiyatı bellidir. Geçiminizi sürdürebilirsiniz. Bizim meselemiz asgari ücrette bu değil. Bence bunu istismar etmemek lazım. Asgari ücret taban fiyattır.” (**Cumhuriyet**, 7 Mart 2013)

Bakalım 2022 yılına ilişkin asgari ücrette bu kesimler ne kadar etkili olacak.